

РОЗДІЛ 3. КОРЕКЦІЙНА ПЕДАГОГІКА

ЗАСТОСУВАННЯ РУХЛИВИХ ІГОР НА ЛОГОПЕДИЧНИХ ЗАНЯТТЯХ ЯК ЗАСОБУ КОРЕКЦІЇ МОВЛЕННЯ З ДІТЬМИ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

APPLICATION OF MOBILE GAMES IN LOGOPEDICS CLASSES AS A MEASURE OF SPEECH CORRECTION WITH CHILDREN OF OLDER PRESCHOOL AGE

У даній статті досліджено значення рухливої гри в дитячому віці та її вплив на корекцію порушень мовлення, висвітлено особливості застосування рухливих ігор як засобу корекції мовлення на логопедичних заняттях з дітьми дошкільного віку. Визначено основні завдання рухливих ігор на логопедичному занятті: соціалізація дитини, взаємодія з батьками та однолітками, розвиток уваги, пам'яті, сприймання. У статті подано перелік рухливих ігор, спрямованих на розвиток фонематичного сприйняття, збагачення словника та закріплення правильної вимови звуків.

Крім того, у статті відзначено позитивний вплив рухливих ігор на концентрацію та увагу дітей. Цей фактор набуває особливої ваги у контексті логопедичних занять, оскільки може вплинути на якість сприйняття та засвоєння мовного матеріалу.

Застосування рухливих ігор на логопедичних заняттях як засобу корекції мовлення з дітьми старшого дошкільного віку є актуальним напрямом в сучасній логопедичній практиці. Дошкільний вік є важливим періодом у формуванні мовленнєвих навичок, і ефективні методи корекції мовних порушень мають велике значення для подальшого успішного навчання та соціальної адаптації дитини.

Рухливі ігри на логопедичних заняттях базуються на ідеї поєднання фізичної активності з комунікативними завданнями. Це може бути різноманітні ігри на розвиток моторики, здоров'я та координації рухів, в які вбудовані завдання на розвиток словникового запасу, граматичних навичок та звуковимови.

Рухливі ігри також сприяють покращенню концентрації та уваги дитини. Вони допомагають подолати втому та збільшити зацікавленість дітей до навчання, оскільки вони отримують можливість взаємодіяти з навколишнім середовищем через ігрові дії. Це особливо важливо для дітей із певними мовними порушеннями, які можуть швидко втратити інтерес до стандартних навчальних методів. Однією з ключових переваг рухливих ігор є їхній вплив на різні аспекти мовленнєвого розвитку. Вони сприяють розширенню словникового запасу, покращують артикуляцію та звуковимову, а також сприяють розвитку комунікативних навичок. Коли діти спілкуються та співпрацюють під час рухливих ігор, вони навчаються взаємодіяти, слухати одне одного та висловлювати свої думки більш впевнено.

Інтеграція рухливих ігор у логопедичний процес є обґрунтованим підходом, який може сприяти якісному покращенню мовленнєвих навичок у дітей старшого дошкільного віку. Ця стаття наголошує на значущості ігрового підходу у логопедичній практиці та рекомендує його використання фахівцями у цій галузі для досягнення оптимальних результатів у корекційній роботі з дітьми.

Ключові слова: рухлива гра, діти дошкільного віку, мовлення, логопедичне заняття, мовленнєві порушення, корекція.

This article examines the role of mobile games in childhood and its impact on the correction of speech disorders, highlights the importance and features of using mobile games as a complete speech correction in speech therapy classes with preschool children. The main tasks of mobile games in speech therapy classes are defined: socialization of the child, interaction with parents and peers, development of attention, memory, and perception. The article provides a list of mobile games aimed at developing phonemic perception, enriching the vocabulary and consolidating the correct language of sounds.

In addition, the article notes the positive impact of outdoor games on children's concentration and attention. This factor is of particular importance in the context of speech therapy classes, as it can affect the quality of perception and assimilation of language material.

The use of outdoor games in speech therapy classes as a means of speech correction with children of senior preschool age is an important area in modern speech therapy practice. Preschool age is an important period in the development of speech skills, and effective methods of correction of speech disorders are of great importance for the child's further successful learning and social adaptation.

Moving games in speech therapy sessions are based on the idea of combining physical activity with communication tasks. These can be a variety of games for the development of motor skills, health and coordination of movements, which include tasks for the development of vocabulary, grammatical skills and pronunciation.

Movement games also help to improve a child's concentration and attention. They help to overcome fatigue and increase children's interest in learning, as they have the opportunity to interact with the environment through playful activities. This is especially important for children with certain language impairments who may quickly lose interest in standard teaching methods.

One of the key benefits of outdoor games is their impact on various aspects of speech development. They help to expand vocabulary, improve articulation and pronunciation, and promote communication skills. When children communicate and cooperate during outdoor games, they learn to interact, listen to each other and express themselves more confidently.

Thus, the integration of outdoor games into the speech therapy process is a reasonable approach that can contribute to the qualitative improvement of speech skills in older preschool children. This article emphasizes the importance of the game approach in speech therapy practice and recommends its use by specialists in this field to achieve optimal results in correctional work with children.

Key words: mobile game, children of preschool age, speech, speech therapy class, speech disorders, correction.

УДК 37.013.82:37.016:796.11:616.22-008.5:373.29-058.86 (045)
DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2023/62.1.13>

Лещій Н.П.,

докт. пед. наук, професор,
професор кафедри дефектології
та фізичної реабілітації
Південноукраїнського національного
педагогічного університету
імені К.Д. Ушинського

Траутман А.М.,

студентка II курсу магістратури
Інституту фізичної культури, спорту
та реабілітації Південноукраїнського
національного педагогічного
університету імені К.Д. Ушинського

Постановка проблеми. Розкрити особливості застосування гри як засобу корекції мовлення у дітей старшого дошкільного віку на логопедичних заняттях. Вирішення цієї проблеми має важливе значення у практичному напрямку, оскільки робота з корекції порушень мовлення вимагає особливої уваги та креативності, тому важливим є підбір правильних матеріалів та засобів з метою зацікавлення дітей.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Досліджували питання застосування гри як засобу корекції мовлення такі науковці як А. Богуш, Л. Лепеха, М. Шеремет, Л. Ільїна, О. Чернікова та ін. Використання українських народних рухливих ігор у навчанні дітей дошкільного віку розроблено у працях В. Скуратівського, О. Усової, В. Верховинця, О. Яницької та ін. Рухливу гру як засіб покращення граматичної будови мовлення, формування зв'язного мовлення та активізацію словника досліджено О. Коваленко. Розвиток діалогічного мовлення засобом гри в умовах дошкільного закладу розглянуто В. Любашина, Ю. Рібцун.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Стаття присвячується важливості використання рухливих ігор як засобу корекції мовлення дітей старшого дошкільного віку та пошуку найбільш захоплюючих та дієвих ігрових засобів.

Мета статті – висвітлити значення використання рухливих ігор як засобу корекції мовлення у дітей на логопедичних заняттях.

Виклад основного матеріалу дослідження.

У дошкільному віці важливе місце займає гра, як засіб корекції мовлення. Під керівництвом дорослого здійснюється весь ігровий процес та є структурою предметних дій. Процес розвитку мовлення дитини має декілька аспектів. Він включає формування чіткої артикуляції, збагачення словникового запасу, зростання навичок зв'язного мовлення, інакше кажучи уміння висловлювати свої думки послідовно, а також розвиток мовленнєвого мислення. Досягнення значущого прогресу в корекції мовленнєвих проблем у дітей відбувається завдяки впровадженню ігрових методів і вправ на спеціальних заняттях. Ігрові вправи є необхідною частиною логопедичного заняття, за допомогою яких стимулюється мовленнєва активність дітей та удосконалюється дитяче мовлення.

Рухлива гра має велике значення для логопедичної практики, оскільки вносить новий інноваційний елемент у традиційні методи роботи з дітьми, які мають різні мовленнєві порушення. Вона використовує нові, творчі методики для розвитку мовлення через активний рух та гру. Основна ідея полягає в тому, щоб зробити логопедичне заняття цікавим. На логопедичних заняттях гра стимулює увагу та мотивацію до навчання дитини, покращує сприйняття матеріалу та сприяє засвоєнню

мовленнєвих навичок. Використовуючи ігрові засоби навчання надається можливість створити умови найбільшої мовленнєвої активності. Крім того, використання руху в процесі навчання допомагає встановити зв'язок між фізичними рухами і звуками, словами і реченнями, що сприяє кращому розумінню і використанню власної мови [2].

На думку Ю. Рібцун рухливі ігри активно використовуються у логопедичній роботі не тільки під час опанування навчального матеріалу, а й дозволяють дошкільникам набувати навичок саморегуляції, що стає основою довільності поведінки у дитини [7].

Дослідження використання рухливих ігор на логопедичному занятті є актуальним і значущим, оскільки пропонується новий напрямок у корекції й подоланні мовленнєвих порушень у дітей. Результати дослідження можуть мати практичну цінність для логопедів, батьків та дітей, сприяти покращенню мовленнєвих навичок та загального розвитку дитини. Оскільки мовлення тісно пов'язане з рухом, використання активної гри на логопедичних заняттях стає обґрунтованим і перспективним підходом до корекції мовлення у дітей.

Рухливі ігри допомагають розвивати моторику, рухові здібності, координацію та просторову орієнтацію. Поєднуючи рух і мовлення, діти отримують можливість відчувати своє тіло, контролювати свої рухи і взаємодіяти з навколишнім середовищем [9].

У своєму дослідженні А. Богуш вказала, що одним із найважливіших призначень гри є призначення мовленнєвого спілкування. В ході ігрової діяльності діти використовують два види мовлення діалогічне (діалог, трилог, полілог) та монологічне. Окрім цього, в грі яскраво виділяється дитина як особистість [1].

Цінність гри є не тільки тому, що завдяки їй розвиваються рухи, а й тому, що вона стимулює дітей до активності, міркування, вмінню досягати успіхи, сприяє розвитку зв'язного мовлення. В ній діти не тільки грають з іграшками, а й пояснюють педагогу хід своїх дій, що саме вони роблять зараз та будуть робити далі. Якщо такого пояснення не буде, то стає неможливим усвідомлення ролей та засвоєння умовного простору гри. Завжди роз'яснення має бути адресованим, адже без нього втрачається сенс гри і вона розпадається [4].

На логопедичних заняттях використовуючи рухливу гру можна застосовувати різноманітні матеріали та предмети, які допомагають дітям зосередитися на мовленнєвій практиці. Наприклад, кольорові м'ячі або бублики, мішки з іграшками, кубики, обручі, кільцекид, моторні килимки, повітряні кульки, дерев'яні літери, картки з різними звуками, картинками тощо. Це стимулює і викликає інтерес до занять, допомагає підвищити мотивацію дитини до активної участі в навчальному процесі.

Рухливі ігри можна використовувати на логопедичних заняттях для індивідуальних та групових занять з дітьми старшого дошкільного віку та з різним рівнем мовленнєвого розвитку. Вони можуть бути адаптовані до потреб і здібностей кожної дитини, незалежно від її фізичних особливостей чи обмежень, слабким дітям давати легший мовленнєвий матеріал, жвавих дітей – пригальмовувати, а сильним дітям більш важкий матеріал.

Завдяки рухливим іграм розвиваються позитивні та довірливі стосунки між логопедом і дитиною. Взаємодія під час гри дозволяє створити доброзичливу атмосферу, в якій дитина відчуває себе комфортно і сприймає навчання як приємний процес. Логопед виступає як провідник та організатор гри. Він дає дитині завдання, надає вказівки та демонструє як правильно виконувати завдання. Також логопед підтримує та заохочує дитину, підкреслюючи позитивні досягнення. Він спонукає до спілкування, ставить запитання та адаптує ігри до потреб кожної окремої дитини. Ця взаємодія базується на взаєморозумінні, підтримці та спільній меті поліпшення мовленнєвих навичок [3].

У дослідженні підкреслюється, що такий підхід сприяє інтеграції різних аспектів розвитку дитини. Через гру дитина не тільки працює над удосконаленням мовленнєвих навичок, а й розвиває свою уяву, творчість, мислення та емоційну сферу. Вона вчиться сприймати, аналізувати і розуміти інформацію через рух, що сприяє кращому запам'ятовуванню і навчанню. У дитини удосконалюється відчуття рівноваги, темпу і ритму.

Метою застосування ігор на кожному етапі заняття є різною: на початку заняття гра зацікавлює та організовує дітей, в середині підводить до засвоєння теми, закріплення знань, а в кінці має пошуковий характер [6].

Ю. Рібцун виділила декілька завдань, які можна вирішити, впроваджуючи рухливі ігри: зняття фізичної напруги у дитини та закріплення засвоєних нею на заняттях мовленнєвих навичок. Так, наприклад, розповідь логопедом вірша із одночасним виконанням рухів. Спочатку дитина повторює тільки послідовність рухів, а згодом вона вивчає вірш на пам'ять і самостійно супроводжує його рухами [7].

Наведемо приклади застосування рухливих ігор, які було нами впроваджено на логопедичних заняттях з дітьми дошкільного віку.

Рухлива гра «Мішечок іграшок», метою якої є вміння визначити присутність окремого звуку в слові, закріплення уяви про тверді та м'які звуки [р] і [р']. Логопед розкладає на підлозі різні м'які (перо, ватні кульки) та тверді (гудзики, камінці) предмети. Далі називає слова, які дитина уважно слухає (коли чує в слові звук [р] – бере твердий предмет, коли [р'] – м'який) та складає у два різні мішечки.

Для знаходження дитиною місця звуку у слові можна використати гру «Куди сховався звук». Логопед розкладає на підлозі кольорові обручі жовтого, червоного та синього кольорів; залежно від того, куди «сховався» звук, дитині потрібно стрибнути в обруч (жовтий – початок, червоний – середина, синій – кінець).

Рухлива гра «Відшукай домівку» спрямована на закріплення умінь розрізнити дитиною на слух звуки [с] та [ш]. Логопед розкладає на підлозі кубики жовтого та червоного кольорів; потім промовляє слова, дитині потрібно знайти і стрибнути до жовтого кубика, коли вона почує слово зі звуком [с], червоного – зі звуком [ш].

Рухлива гра «Кольоровий м'яч» може використовуватися на етапі диференціації звуків, що допомагає дитині краще засвоїти правильну вимову звуків [с] та [ш]. Коли логопед називає слова зі звуком [с] дитина кидає жовтий м'яч до корзини, коли [ш] – червоний.

Для активізації та збагачення словника можна використовувати на занятті гру «Назви чотири». Дитині потрібно кинути м'яч в корзину та одночасно назвати слова, які відносяться до однієї групи (овочі, фрукти, одяг, фігури).

У рухливій грі «Нагодуй білку» логопед застосовує кільцекид. Дає дитині кульку, одночасно показуючи картки з зображенням різних предметів. Дитині потрібно вимовити зображуване на картинці зі звуком, який вивчається, якщо звук вимовлений правильно, кидає кульку в кільце, біля якого знаходяться горіхи для білки.

Надані ігри дозволяють створити ситуації, що сприяють покращенню пам'яті, уваги, уяви та просторового орієнтування.

Окрім цього, рухливі ігри можуть використовуватися на логопедичних заняттях для розвитку інших мовленнєвих навичок, таких як комунікативна компетентність, слухання, розуміння мови та ефективно спілкування. Гра допомагає дітям навчитися спілкуватися, висловлювати свої думки, слухати та реагувати на комунікативні сигнали. Це особливо важливо для дітей з порушеннями мовлення, які можуть мати труднощі у встановленні та підтримці стосунків з іншими людьми [8].

Рухливі ігри позитивно впливають на розвиток мовленнєвих здібностей, покращують вимову звуків і слів, стимулюють мовлення. Адже під час гри у дітей виникає потреба у спілкуванні, це допомагає розширити їхній словниковий запас та навички конструювання речень. Крім того, рухливі ігри допомагають поліпшити артикуляцію та вимову. Завдання, пов'язані з правильною вимовою певних звуків або слів, сприяють вдосконаленню мовленнєвого апарату.

Вони розвивають слухову увагу. Діти вчаться слухати інструкції, реагувати на спілкування інших гравців та розрізнити звуки, пов'язані з грою.

Соціальна взаємодія є ще однією перевагою рухливих ігор. Діти навчаються спілкуватися, домовлятися про плани, ділити ролі та вирішувати конфлікти під час гри.

Гра надає веселощів та мотивації. Це допомагає логопедичному заняттю стати захоплюючим і позитивним. Вона викликає зацікавленість у дітей, оскільки вони бачать її як гру, а не як завдання. Це робить логопедичне заняття цікавішим та стимулює їхнє бажання активно долучатися. Під час гри діти можуть розслабитися та забути про будь-який стрес. Веселі завдання допомагають їм відпочити та насолодитися моментом.

Варто також згадати про важливість участі батьків у рухливих іграх під час логопедичних занять. Батьки можуть бути залучені до процесу, що дозволить їм відчути себе активними учасниками процесу корекції мовлення своєї дитини. Вони отримають знання та навички, які зможуть застосовувати вдома, надаючи підтримку та виконуючи мовленнєві вправи поза логопедичними заняттями.

Використання рухливих ігор у логопедичній практиці відкриває нові можливості для звершення позитивних результатів у корекції мовлення та загального розвитку дітей. Вони створюють стимулююче і підтримуюче середовище для дітей з мовленнєвими порушеннями, сприяючи розвитку їхніх мовленнєвих навичок, фізичної активності, соціальних навичок та емоційного благополуччя [5].

Рухливі ігри на логопедичних заняттях дозволяють дитині відчути радість навчання, позитивні емоції та успіх у вдосконаленні мовлення. Вони створюють можливості для взаємодії, співпраці та взаєморозуміння між логопедом, дитиною та її батьками. Завдяки грі діти з порушеннями мовлення можуть реалізувати свій потенціал і досягти успіху в житті.

Важливим аспектом дослідження є його практична цінність. Рухливі ігри на логопедичних заняттях можуть бути легко інтегровані в роботу логопеда як додатковий інструмент для досягнення позитивних результатів у корекції мовлення дітей. Вона не тільки сприяє вдосконаленню мовленнєвих навичок, а й розвиває слухову, рухову увагу та пам'ять, координацію рухів, вміння дитини орієнтуватися в просторі, розширює кругозір дітей та сприяє їхньому загальному фізичному та емоційному розвитку.

Крім того, на логопедичних заняттях вони відкривають нові можливості для логопедів у роботі з дітьми з порушеннями мовлення. Розширюють арсенал прийомів і підходів, забезпечуючи інтеграцію руху і мовлення для досягнення максимального результату.

Висновки. Таким чином, рухливі ігри є важливим елементом ефективної роботи з дітьми з мовленнєвими порушеннями на логопедичних

заняттях та є невід'ємною та цінною складовою корекційного процесу мовленнєвого розвитку дітей. Важливість рухливих ігор полягає у тому, що вони створюють сприятливий фон для навчання, здібності до сприймання, вимови, спілкування, соціальної взаємодії та адаптації у суспільстві. Вона забезпечує цікавий та захоплюючий підхід до корекції мовлення, сприяє розвитку мовленнєвих навичок, фізичному та емоційному розвитку дитини. Наукові дослідження та практичний досвід засвідчили її ефективність та важливість у логопедичній практиці.

Цільовою групою для використання рухливої гри на логопедичних заняттях є діти з різноманітними мовленнєвими порушеннями, такими як фонетико-фонематичні порушення, лексико-семантичні порушення, граматичні порушення тощо. Рухливі ігри сприяють вирішенню цих проблем, допомагаючи дітям розвивати мовленнєві навички та встановлювати зв'язок між рухом і мовленням.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Богуш А. Мовленнєво-ігрова діяльність дошкільників. Мовленнєві ігри, ситуації, вправи. Навчально-методичний посібник. Київ: Слово, 2018. 187 с.
2. Васильченко О. В. Роль рухливих ігор у корекції порушень мовлення у дітей дошкільного віку. Проблеми сучасної психології. 2016. Том 32. Вип. 32. 343-349 с.
3. Демченко О. Особливості ігрової діяльності у дітей із загальним недорозвиненням мовлення: погляди науковців. Логопедія. Сучасні проблеми логопедії та реабілітації. 2018. 4 с.
4. Долінська О. М. Застосування рухливих ігор на логопедичних заняттях у роботі з дітьми з порушеннями мовлення. Збірник наукових праць Інституту спеціальної педагогіки НАПН України. 2017. Вип. 8. 29-36 с.
5. Крижанівська Н. В. Рухові ігри як засіб корекції порушень мовлення у дітей дошкільного віку. Логопедія. 2019. № 4 (63). 30-33 с.
6. Полянська Н. М. Рухові ігри як засіб корекції порушень мовлення у дошкільників. Проблеми сучасної психології. 2020. Том 40, Вип. 40. 297-303 с.
7. Рібцун Ю. В. Організація та проведення у логопедичній групі ігор з правилами. Сучасні проблеми логопедії та реабілітації: матер. І Всеукр. наук.-практ. конф., 7-8 лютого 2012 р., м. Суми. – Суми: Вид-во СудПУ імені А. С. Макаренка, 2012. 47-53 с.
8. Сайко Х., Шаблінська Ю. Особливості застосування гри у системі формування лексичної компетентності дітей дошкільного віку із загальним недорозвиненням мовлення. Молодий вчений. № 3. 2017. 5 с.
9. Ткаченко О. Ю. Рухові ігри на логопедичних заняттях як засіб корекції мовлення у дітей з порушеннями мовлення. Логопедія. 2022. № 1 (74). 62-68 с.